

ಶ್ರೀಃ

ವೇದಾಂತಭಾರತೀ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ ಷಡಶೀತಿತಮಂ ಪುಷ್ಪಮ್

ವಿವೇಕದೀಪ್ತಿ

ಶ್ರೀ ಶಂಕರಭಗವತ್ಪಾದ ವಿರಚಿತ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಅಷ್ಟಕದ

ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಅನುವಾದ ಹಾಗೂ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳೊಂದಿಗೆ

ಲೇಖಕರು: ಪ್ರೊ|| ಸತೀಶ ಕೆ.ಎಸ್.



ವೇದಾಂತಭಾರತೀ

ಚಂದ್ರಮೌಳಿ ರಸ್ತೆ, ಕೃಷ್ಣರಾಜನಗರ - 571 602

ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ದೂ: 08223-262471

Vivekadeepti- An explanatory translation of
the Dakshinamurthy Astakam written by
Sri Adi Shankaracharya.

Author : Prof. Satheesha K. S.

First Print : 2026

Copies : 5000

ISBN : 978-93-85014-97-0

© : *Vedanta Bharati*

Pages : XIV+170

Price : ₹. 150.00

Published by : Vedanta Bharati

Chandramouli Road, Krishnarajanagara - 571 602,
Mysore District. PH : 08223- 262471

Printed at : **Print Well**

78/3, 22nd Cross Govindaraja Nagar
Bengaluru- 560040

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಅಧ್ಯಾಯ 1 ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಅಷ್ಟಕದ ಅಧ್ಯಯನ ಏಕೆ? 1

- ಸಂಸಾರ ಸಾಗರ
- ಸಂಸಾರಬೀಜ
- ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಪಾಠ: ಅರ್ಜುನನ ವಿಷಾದವೇ ನಮ್ಮ ಕಥೆ
- ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ
- ಕಾಲತ್ರಯದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಗೀತೆಯ ಉತ್ತರ
- 'ವಸ್ತು ಸ್ವಭಾವ'ದ ಅರಿವು
- ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಅಷ್ಟಕ - ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಸಿಹಿ ಗುಳಿಗೆ

ಅಧ್ಯಾಯ 2 ಆದಿಗುರು ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ

ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಅಷ್ಟಕ

13

- ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ - ಹೆಸರಿನ ಹಿಂದಿನ ಗುಢಾರ್ಥ
- ಪರಮ ಗುರುವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ
- ಮೌನದ ಮೂಲಕ ಬೋಧನೆ - ವೇದಾಂತದ ಅದ್ಭುತ ಚಿತ್ರಣ
- ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರತೀಕವಾದ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿ
- ವೇದಾಂತ ಮತ್ತು ಅದ್ವೈತದೊಂದಿಗೆ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧ
- ಸಾಧಕನಿಗೆ ಈ ತತ್ವದ ಪ್ರಸ್ತುತತೆ
- ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಅಷ್ಟಕದ ಸ್ವರೂಪ
- ಸ್ತೋತ್ರದ ತಾತ್ವಿಕ ವಿನ್ಯಾಸ

ಅಧ್ಯಾಯ 3 ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಅಷ್ಟಕ, ಶಬ್ದಾರ್ಥ-ಭಾವಾರ್ಥ 27

ಅಧ್ಯಾಯ 4 ಪ್ರಥಮ ಶ್ಲೋಕ

43

- ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರ
- ಭ್ರಮೆಯ ಸ್ವರೂಪ
- ದೃಷ್ಟಾಂತ ದರ್ಪಣ
- ಸ್ವಪ್ನ ಮತ್ತು ಪ್ರಬೋಧ
- ಜಾಗೃತಾವಸ್ಥೆ - ಒಂದು ದೀರ್ಘ ಸ್ವಪ್ನ
- ಪ್ರಬೋಧ: ಜಾಗೃತಿಯ ಮಾರ್ಗ

<ul style="list-style-type: none"> • ಜೀವ-ಬ್ರಹ್ಮ-ಐಕ್ಯ • ಮಹಾವಾಕ್ಯ - ಅದ್ವೈತದ ಹೃದಯ 	
ಅಧ್ಯಾಯ 5 ದ್ವಿತೀಯ ಶ್ಲೋಕ	63
<ul style="list-style-type: none"> • ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣಭಾವಗಳು • ಪ್ರಪಂಚದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ • ಮೂರು ರೀತಿಯ ಅಸ್ತಿತ್ವ • ಪಂಚೀಕರಣ 	
ಅಧ್ಯಾಯ 6 ತೃತೀಯ ಶ್ಲೋಕ	78
<ul style="list-style-type: none"> • ಪದಾರ್ಥಗಳ ವಿಭಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪ • ಮುಕ್ತಿವಿವೇಕ 	
ಅಧ್ಯಾಯ 7 ಚತುರ್ಥ ಶ್ಲೋಕ	89
<ul style="list-style-type: none"> • ದೃಷ್ಟಾಂತ ದರ್ಪಣ • ವೃತ್ತಿವಿಚಾರ 	
ಅಧ್ಯಾಯ 8 ಪಂಚಮ ಶ್ಲೋಕ	96
<ul style="list-style-type: none"> • ವಿಭಿನ್ನ ಆತ್ಮವಾದಗಳು • ಪಂಚಕೋಶವಿವೇಕ 	
ಅಧ್ಯಾಯ 9 ಷಷ್ಠ ಶ್ಲೋಕ	107
<ul style="list-style-type: none"> • ಅವಸ್ಥಾ-ತ್ರಯವಿಚಾರ • ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾವಿವೇಕ 	
ಅಧ್ಯಾಯ 10 ಸಪ್ತಮ ಶ್ಲೋಕ	117
<ul style="list-style-type: none"> • ಜೀವನಸ್ಥರ • ಶ್ರೇಯಸ್ಸು, ಪ್ರೇಯಸ್ಸು • ಶರೀರ-ಗುಣ-ಅವಸ್ಥೆಗಳ ವಿವೇಕ • ಮೌನವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಮಹತ್ವ • ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ 	
ಅಧ್ಯಾಯ 11 ಅಷ್ಟಮ ಶ್ಲೋಕ	132
<ul style="list-style-type: none"> • ಲೌಕಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು 	

• ಅಜ್ಞಾನದ ಶಕ್ತಿಗಳು	
ಅಧ್ಯಾಯ 12 ನವಮ ಶ್ಲೋಕ	139
• ವಿಶ್ವಸ್ವರೂಪ	
• ಅಧಿಕಾರಿವಿವೇಕ	
• ದೃಷ್ಟಿವಿಚಾರ	
• ಅಧ್ಯಾರೋಪ-ಅಪವಾದ	
ಅಧ್ಯಾಯ 13 ದಶಮ ಶ್ಲೋಕ	152
• ಫಲಶ್ರುತಿ	
• ಶ್ರವಣ-ಮನನ-ಧ್ಯಾನ	
• ಅಷ್ಟ-ಸಿದ್ಧಿಗಳು	
• ನಿಃಶ್ರೇಯಸ್ಸು	
ಅಧ್ಯಾಯ 14 ಉಪಸಂಹಾರ	162

ವಿವೇಕದೀಪ್ತಿ

ಅಧ್ಯಾಯ - 1

ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಅಷ್ಟಕದ ಅಧ್ಯಯನ ಏಕೆ?

ಮಾನವ ಜೀವನವು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಸುಖದ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮತ್ತು ದುಃಖದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಒಂದು ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ. ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಸಂಪತ್ತು, ಅಧಿಕಾರ, ಸಂಬಂಧಗಳು ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿಯಂತಹ ಬಾಹ್ಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಈ ಸುಖವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ, ಈ ಬಾಹ್ಯ ಸಾಧನೆಗಳು ನೀಡುವ ಸಂತೃಪ್ತಿ ಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವು ಇನ್ನಷ್ಟು ಆಸೆ, ಭಯ ಮತ್ತು ಅತ್ಯಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಹಾಗಾದರೆ, ಶಾಶ್ವತವಾದ ಶಾಂತಿ ಮತ್ತು ಆನಂದದ ಮೂಲ ಎಲ್ಲಿದೆ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಮಾನವನನ್ನು ಅಂತರಂಗದ ಪಯಣಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಅಂತರಂಗದ ಅನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಭಾರತದ ಸನಾತನ ಋಷಿಪರಂಪರೆಯು ವೇದಾಂತದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿವ್ಯವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿದೆ.

ವೇದಾಂತದ ಜ್ಞಾನ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ, ಜ್ಞಾನದ ಮೂರ್ತರೂಪವಾದ, ಮೌನದಿಂದಲೇ ಪರಮಸತ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಆದಿಗುರು ಶ್ರೀ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಗೆ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಆ ಆದಿಗುರುವನ್ನು ಕುರಿತು ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀ ಶಂಕರಭಗವತ್ಪಾದರು ರಚಿಸಿದ 'ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಅಷ್ಟಕ'ವು ಕೇವಲ ಒಂದು ಸ್ತೋತ್ರವಲ್ಲ; ಅದು ಸಮಸ್ತ ವೇದಾಂತದ ಸಾರವನ್ನು ತನ್ನ ಎಂಟು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿರುವ ಜ್ಞಾನದ ಗಣಿ. ಈ ಪುಸ್ತಕವು, ಶ್ರೀ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಅಷ್ಟಕದ ಆಳವಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಾ, ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ಮೂಲಭೂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರುವ ಒಂದು ವಿನಮ್ರ ಪ್ರಯತ್ನ ಇದಾಗಿದೆ.

ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಅಷ್ಟಕದ ಅಧ್ಯಯನ ಏಕೆ ?

ಯಾವುದೇ ಹೊಸ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಮೊದಲು, "ನಾವು ಇದನ್ನು ಏಕೆ ಕಲಿಯಬೇಕು?" ಎಂಬ ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದುರಾಗುತ್ತದೆ. ಈ

ಅಧ್ಯಾಯ - 3

ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಅಷ್ಟಕ, ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಭಾವಾರ್ಥ.

ಧ್ಯಾನಶ್ಲೋಕ

ಮೌನವ್ಯಾಖ್ಯಾ ಪ್ರಕಟಿತಪರಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ವಂ ಯುವಾನಂ
ವರ್ಶಿಷ್ಯಾಂತೇವಸದೃಷಿಗಣೈರಾವೃತಂ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠೈಃ |
ಆಚಾರ್ಯೇಂದ್ರಂ ಕರಕಲಿತಚಿನ್ಮುದ್ರಮಾನಂದಮೂರ್ತಿಂ
ಸ್ವಾತ್ಮರಾಮಂ ಮುದಿತವದನಂ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಮೀಡೇ ||

ಶಬ್ದಾರ್ಥ -

- ಮೌನವ್ಯಾಖ್ಯಾ-ಪ್ರಕಟಿತಪರಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ವಂ - ಮೌನದ ಮೂಲಕವೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುವ
- ಯುವಾನಂ - ಯುವಕನಾದ²⁵
- ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠೈಃ - ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠರಾದ
- ವರ್ಶಿಷ್ಯಾಂತೇವಸದೃಷಿಗಣೈಃ - ವೃದ್ಧರಾದ ಶಿಷ್ಯ ಋಷಿಗಳಿಂದ
- ಆವೃತಂ - ಸುತ್ತುವರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ
- ಆಚಾರ್ಯೇಂದ್ರಂ - ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ
- ಕರಕಲಿತ-ಚಿನ್ಮುದ್ರಮಾನಂದಮೂರ್ತಿಂ - ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚಿನ್ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಮತ್ತು ಆನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾದ²⁶
- ಸ್ವಾತ್ಮರಾಮಂ - ತನ್ನ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ರಮಿಸುವ
- ಮುದಿತವದನಂ - ಪ್ರಸನ್ನಮುಖನಾದ
- ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಂ - ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಯನ್ನು
- ಈಡೇ - ನಾನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ

²⁵ ಇಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಯು ವೃದ್ಧರಾದ ಸನಕಾದಿ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಯುವ ಗುರುವಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಜ್ಞಾನವು ವಯಸ್ಸು, ಕಾಲ ಮತ್ತು ಲೌಕಿಕ ಅನುಭವಗಳಿಗೆ ಅತೀತವಾದುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸುತ್ತದೆ.

²⁶ ಚಿನ್ಮುದ್ರೆ (ಹೆಬ್ಬೆರಳು ಮತ್ತು ತೋರುಬೆರಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಮಾಡುವ ಮುದ್ರೆ) ಜೀವ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮೌನವೆಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಿಂದಲೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುವ, ಯೌವನಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠರೂ ಹಾಗೂ ವೃದ್ಧರೂ ಆದ ಶಿಷ್ಯ-ಋಷಿ ಸಮೂಹದಿಂದ ಸುತ್ತುವರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ಆಚಾರ್ಯ ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದ ಸಂಕೇತವಾದ ಚಿನ್ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವನೂ, ಆನಂದವೇ ಮೂರ್ತಿವೆತ್ತಂತಿರುವವನೂ, ತನ್ನ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಸನ್ನವದನನಾದ ಶ್ರೀ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಾನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ಲೋಕ 1

ವಿಶ್ವಂ ದರ್ಪಣದೃಶ್ಯಮಾನನಗರೀತುಲ್ಯಂ ನಿಜಾಂತರ್ಗತಂ
ಪಶ್ಯನ್ನಾತ್ಮನಿ ಮಾಯಯಾ ಬಹಿರಿವೋದ್ಯೂತಂ ಯಥಾ ನಿದ್ರಯಾ |
ಯಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕುರುತೇ ಪ್ರಬೋಧಸಮಯೇ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಮೇವಾದ್ವಯಂ
ತಸ್ಮೈ ಶ್ರೀಗುರುಮೂರ್ತಯೇ ನಮ ಇದಂ ಶ್ರೀದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಯೇ || 1 ||

ಶಬ್ದಾರ್ಥ

- ಯಥಾ ನಿದ್ರಯಾ - ಹೇಗೆ ನಿದ್ರೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ (ಕನಸಿನಲ್ಲಿ) ಕಾಣುವುದೋ
- ದರ್ಪಣ-ದೃಶ್ಯಮಾನ-ನಗರೀ-ತುಲ್ಯಂ²⁷ - ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ನಗರದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ
- ನಿಜಾಂತರ್ಗತಂ - ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ತನ್ನೊಳಗೆಯೇ ಇರುವ
- ವಿಶ್ವಂ - ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು
- ಮಾಯಯಾ - ಮಾಯೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ
- ಬಹಿರಿವ ಉದ್ಯೂತಂ - ಹೊರಗಡೆ ಪ್ರಕಟವಾದಂತೆ (ಕಾಣುತ್ತಾ)
- ಯಃ - ಯಾವ ಗುರುಸ್ವರೂಪಿಯು
- ಪ್ರಬೋಧಸಮಯೇ - ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ (ಜ್ಞಾನೋದಯದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ)

²⁷ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿನ ನಗರಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿಲ್ಲ. ಅದರ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ನಗರ (ಬಿಂಬ) ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಿ (ಪ್ರತಿಫಲಿಸುವ ಮಾಧ್ಯಮ) ಇವೆರಡನ್ನೂ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಇವೆರಡನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿದರೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

- ಅದ್ವಯಂ - ತನಗಿಂತಲೂ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲದ
- ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಏವ - ತನ್ನ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ
- ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರುತೇ - ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೋ
- ತಸ್ಮೈ - ಅಂತಹ,
- ಶ್ರೀಗುರುಮೂರ್ತಯೇ - ಗುರುಸ್ವರೂಪಿಯಾದ
- ಶ್ರೀದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಯೇ - ಶ್ರೀ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಗೆ
- ಇದಂ ನಮಃ - ಈ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು

ಭಾವಾರ್ಥ

ಈ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜಗತ್ತು, ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ನಗರದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತೆ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮದೊಳಗೆಯೇ ಇದೆ. ಆದರೆ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವ ಕನಸಿನಂತೆ, ಮಾಯೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಅದು ನಮ್ಮಿಂದ ಹೊರಗೆ, ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನದ ಅರುಣೋದಯವಾದಾಗ²⁸, ಯಾರು ಈ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ತೊಲಗಿಸಿ, ಎಲ್ಲವೂ ತಾನೇ ಆಗಿರುವ, ತನಗಿಂತಲೂ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲದ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ, ಅಂತಹ ಗುರುಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಗೆ ನನ್ನ ನಮನಗಳು.

ಶ್ಲೋಕ 2

ಬೀಜಸ್ಯಾಂತರಿವಾಂಕುರೋ ಜಗದಿದಂ ಪ್ರಾಚ್ಛೇರ್ವಿಕಲ್ಪಂ
ಪುನರ್ಮಾಯಾಕಲ್ಪಿತದೇಶಕಾಲಕಲನಾವೈಚಿತ್ರ್ಯಚಿತ್ರೀಕೃತಮ್ |
ಮಾಯಾವೀವ ವಿಜೃಂಭಯತ್ಯಪಿ ಮಹಾಯೋಗೀವ ಯಃ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ
ತಸ್ಮೈ ಶ್ರೀಗುರುಮೂರ್ತಯೇ ನಮ ಇದಂ ಶ್ರೀದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಯೇ || 2 ||

ಶಬ್ದಾರ್ಥ

- ಬೀಜಸ್ಯ ಅಂತಃ - ಬೀಜದ ಒಳಗೆ

²⁸ ನಾವು 'ಎಚ್ಚರ' ಎಂದುಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಜಾಗೃತಾವಸ್ಥೆಯೂ ಕೂಡ ಒಂದು ದೀರ್ಘವಾದ ಕನಸಿದ್ದಂತೆ. ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವೆಂಬ ನಿಜವಾದ 'ಎಚ್ಚರ' ಉಂಟಾದಾಗ, ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಭೇದಭಾವಗಳು, ಕರ್ತೃತ್ವ-ಭೋಕ್ತೃತ್ವ ಎಲ್ಲವೂ ಕನಸಿನಂತೆ ಭ್ರಮೆ ಎಂದು ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿವೇಕದೀಪ್ತಿ

- ಅಂಕುರಃ ಇವ - ಮೊಳಕೆಯಂತೆ
- ಇದಂ ಜಗತ್ - ಈ ಜಗತ್ತು
- ಪ್ರಾಕ್ - ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು
- ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಂ (ಆಸೀತ್) - ಯಾವುದೇ ನಾಮ, ರೂಪ, ಗುಣಗಳಿಲ್ಲದ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ (ಅವ್ಯಕ್ತ) ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು.
- ಪುನಃ - ನಂತರ
- ಮಾಯಾ-ಕಲ್ಪಿತ-ದೇಶ-ಕಾಲ-ಕಲನಾ-ವೈಚಿತ್ರ್ಯ-ಚಿತ್ರೀಕೃತಮ್²⁹ - ಮಾಯೆಯಿಂದ ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೇಶ ಮತ್ತು ಕಾಲವೆಂಬ ವಿಭಾಗಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದಾಗಿ ಚಿತ್ರ-ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು
- ಯಃ - ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನು
- ಮಾಯಾವೀ ಇವ - ಒಬ್ಬ ಐಂದ್ರಜಾಲಿಕನಂತೆ
- ಮಹಾಯೋಗೀ ಇವ - ಅಥವಾ ಒಬ್ಬ ಮಹಾಯೋಗಿಯಂತೆ
- ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ - ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ
- ವಿಜೃಂಭಯತಿ ಅಪಿ - ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಾನೋ
- ತಸ್ಮೈ ಶ್ರೀ-ಗುರುಮೂರ್ತಯೇ ಶ್ರೀದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಯೇ ಇದಂ ನಮಃ - ಅಂತಹ ಗುರುಸ್ವರೂಪಿ ಶ್ರೀ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಗೆ ಈ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮೊಳಕೆಯು ಬೀಜದೊಳಗೆ ಅವ್ಯಕ್ತ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವಂತೆ, ಈ ಜಗತ್ತು ಕೂಡ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು ಯಾವುದೇ ಹೆಸರು, ರೂಪಗಳಿಲ್ಲದೆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ನಂತರ, ಮಾಯೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ದೇಶ ಮತ್ತು ಕಾಲಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ, ಅವುಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತು ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳಿಂದ

• ²⁹ ನಾವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೇಶ (Space) ಮತ್ತು ಕಾಲವನ್ನು (Time) ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ನಿರಪೇಕ್ಷ ಚೌಕಟ್ಟು (Absolute Framework) ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಮಾಯಾ-ಕಲ್ಪಿತ-ದೇಶ-ಕಾಲ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ, ದೇಶ-ಕಾಲಗಳೇ ಮಾಯೆಯಿಂದಾದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಕೂಡಿದ ಚಿತ್ರದಂತೆ ಕಾಣತೊಡಗಿತು³⁰. ಓರ್ವ ಬಂದ್ರಜಾಲಿಕನೋ ಅಥವಾ ಮಹಾಯೋಗಿಯು ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಅದ್ಭುತಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವಂತೆ, ಯಾರು ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಾರೋ, ಅಂತಹ ಗುರುಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಣಾಮಗಳು.

ಶ್ಲೋಕ 3

ಯಸ್ಯೈವ ಸ್ಫುರಣಂ ಸದಾತ್ಮಕಮಸತ್ಕಲ್ಪಾರ್ಥಕಂ ಭಾಸತೇ
ಸಾಕ್ಷಾತ್ತ್ವಮಸೀತಿ ವೇದವಚಸಾ ಯೋ ಬೋಧಯತ್ಯಾಶ್ರಿತಾನ್ |
ಯತ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಣಾದ್ಭವೇನ್ನ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರ್ಭವಾಂಭೋನಿಧೌ
ತಸ್ಯೈ ಶ್ರೀಗುರುಮೂರ್ತಯೇ ನಮ ಇದಂ ಶ್ರೀದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಯೇ || 3 ||

ಶಬ್ದಾರ್ಥ

- ಯಸ್ಯ ಏವ ಸದಾತ್ಮಕಂ ಸ್ಫುರಣಂ - ಯಾರ ಸತ್ ಸ್ವರೂಪದ³¹ ಜೈತನ್ಯದ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದಲೇ,
- ಅಸತ್-ಕಲ್ಪಾರ್ಥಕಂ - ಮಿಥ್ಯೆಯಾದ, ಕಲ್ಪಿತವಾದ ವಸ್ತುಗಳು
- ಭಾಸತೇ - ಬೆಳಗುತ್ತವೆಯೋ
- ಯಃ - ಯಾವ ಗುರುವು
- ಆಶ್ರಿತಾನ್ - ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ
- ತತ್ ತ್ವಂ ಅಸಿ ಇತಿ - ಅದೇ (ಪರಮಾತ್ಮವಸ್ತುವು) ನೀನು ಆಗಿದ್ದೀಯೆ

ಎಂಬ

- ವೇದ-ವಚಸಾ - ವೇದದ ಮಹಾವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಕ
- ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಬೋಧಯತಿ - ನೇರವಾಗಿ (ಅಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ)

ಬೋಧಿಸುತ್ತಾನೋ

- ಯತ್-ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಣಾತ್ - ಯಾವುದರ³² ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಿಂದ

³⁰ ಜಗತ್ತು ಎಂಬ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಚಿತ್ರವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ದೇಶ-ಕಾಲ ಎಂಬ ಪಟ ಮೊದಲು ಬೇಕು. ಈ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾದ ಪಟವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದೇ ಮಾಯೆಯ ಮೊದಲ ಕೆಲಸ.

³¹ ಶಾಶ್ವತ ಅಸ್ತಿತ್ವದ

³² ಆತ್ಮತತ್ವದ